

Darja Koter

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

VPLIV JURČETA VREŽETA NA RAZVOJ MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV NA ŠTAJERSKEM

Izvirni znanstveni članek / Original Research Paper

Izvleček

Razprava se osredotoča na začetke mladinskega zborovskega petja na širšem območju Štajerske v času med obema vojnama in ugotavlja najpomembnejše akterje tega razvoja. Skladno z zakonodajo in predmetniki je bilo v prvi Jugoslaviji v osnovnih šolah razširjeno zgolj razredno petje in le redki učitelji so se zavedali, da le-to ne omogoča dovolj poglobljenega pevskega razvoja otrok. Za nestorja mladinskega zborovskega petja veljata tržaška Slovenca Srečko Kumar in Avgust Šuligoj, pričujoči prispevek pa osvetljuje življenje in delo učitelja in zborovodje Jurčeta Vrežeta, ki je delo svojih vzornikov med obema vojnama razširil na območje Štajerske ter bistveno pripomogel k ustanavljanju mladinskih pevskega zborov in zavedanju njihovega pomena za glasbeni razvoj osnovnošolske mladine in pevske kulture nasploh. Študija je zaokrožena z Vrežetovo vlogo pri začetku Mladinskega pevskega festivala v Celju.

Ključne besede: Jurče Vreže, mladinsko zborovsko petje, pevski festivali, zborovodski seminar, Makso Pirnik, Emil Ulaga, Boris Ferlinc, Egon Kunej

Abstract

The Influence of Jurče Vreže on the Development of Youth Choirs in Styria

The treatise focuses on the beginnings of youth choral singing in the wider Styrian region during the period between the two world wars and identifies the most important actors in its development. In accordance with the legislation and curricula within the first Yugoslavia, merely singing in the frame of classroom was taught in elementary schools and only a few teachers realized that this was not enough to further develop children's singing ability. Slovenians from Trieste, Srečko Kumar and Avgust Šuligoj, are considered as fathers of youth choral singing and this contribution culminates in the life and work of teacher and choral conductor Jurče Vreže, who expanded the work of his role models in the time between the two world wars into the Styrian area and contributed significantly to the establishment of youth choirs and awareness of their importance for the music development of elementary school youth and singing culture in general. The study concludes with Vreže's role in the formation of the International Youth Choir Festival in Celje.

Keywords: Jurče Vreže, youth choirs, choirs festivals, choirmaster's seminar, Makso Pirnik, Emil Ulaga, Boris Ferlinc, Egon Kunej

Uvod

Jurče Vreže je bil učitelj, kot zborovodja pa pionir mladinskega zborovskega petja ter eden prvih, ki so se v obdobju med obema svetovnima vojnama zavedali, da je za otrokov glasbeni razvoj razredno petje prešibka spodbuda in začeli ustanavljati mladinske zборе, v katere so vključevali izbrane pevsko nadarjene otroke. Ob pomanjkljivostih takratnega šolskega sistema je pionirsko zasnoval in organiziral prve seminarje za učitelje-

zborovodje, po vojni pa prvi mladinski pevski festival v Celju. Kljub pionirskim zaslugam in dolgoročnemu vplivu na razvoj mladinskih zborov in usposabljanja zborovodij, njegovo delo še ni doživelo celovite znanstvene obravnave. O Vrežetovem delovanju in vsestranskem pomenu je bila doslej objavljena študija, ki jo je podpisala dr. Dragica Žvar in objavila v *Celjskem zborniku* leta 1986. Ob tem prispevku je v časopisnih virih več intervjujev, večinoma nastalih ob Vrežetovih življenjskih jubilejih ali obletnicah celjskega Mladinskega pevskega festivala, poznamo spomine prijateljev, seminarsko nalogo Osnovne šole Hudinja Celje in ne nazadnje obstajata notici v *Slovenski biografiji* in *Celjsko-zasavskem biografskem leksikonu*.¹ Pričujoči prispevek temelji na gradivu njegove osebne zapuščine, kjer so ohranjeni osebni dokumenti, korespondence, biografski zapisi, govori, časopisni članki, fotografije in drugo, kar je za proučevanje njegovega življenja ključnega pomena,² upoštevano pa je bilo tudi gradivo iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Vse podatke in navedbe v doslej objavljenih člankih je bilo potrebno preveriti in primerjati z rokopisi in originalnimi dokumenti iz Vrežetove zapuščine in nekatere objave tudi prevrednoti. Ker je bilo njegovo delovanje izjemno plodovito in raznoliko, se osredotočamo na njegova mladostna leta ter na obdobje do leta 1946, ko je kot učitelj in zborovodja nadaljeval z uresničevanjem zamisli o pospeševanju razvoja mladinskih pevskih zborov, sistematični vzgoji slovenskih zborovodij v obliki seminarjev in vplival na preporod slovenske mladinske literature oziroma nastajanje novih, kompozicijsko in vsebinsko sodobnejših del.

Mladostna leta Jurčeta Vrežeta

Jurče (Jurij) Vreže (1906–1987) se je rodil 16. aprila 1906 očetu Juriju in materi Ani, rojeni Šket, v kmečki družini v kraju Bobovo pri Šmarju pri Jelšah kot šesti od osmih otrok. Osnovno šolo je obiskoval v Šmarju, ki je bila šestrazrednica, in kot kratkohlačnik pel pri šolskem zboru. Šolski zbori, delujoči izven obveznega pouka, v popoldanskem času, so bili v tistih časih redkost. Šmarski pevci so redno sodelovali na kulturnih prireditvah in večkrat nastopali v dvorani gostilne Pri Habjanu.³ O svojih rosnih letih je Vreže pripovedoval, da so doma veliko prepevali in da je od majhnih nog pel tudi sam, najraje na paši in v cerkvi.⁴ Starši so mu namenili duhovniški poklic in ga dali v varstvo očetovem bratu, stricu Janezu Krstniku Vrežetu, duhovniku in profesorju verouka na mariborskem učiteljskišću, ki je bil spoštovana in vplivna osebnost.⁵ Po petih dokončanih razredih je Jurče leta 1918 prišel v Maribor na nižjo gimnazijo. Stric Janez se je zavedal nečakove glasbene nadarjenosti, zato ga je vpisal v glasbeno šolo tamkajšnje Glasbene

1 Jurče Vreže: www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi822159/ (dostopno 27. 10. 2017) in Jurče Vreže: www.celjskozasavski.si/osebe/vreze-jurce/376/ (dostopno 28. 10. 2017).

2 Zbrano v Zapuščini Jurčeta Vrežeta, hrani Nada Vreže, ki se ji ob tem iskreno zahvaljujem za dostop do gradiva.

3 Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, *Celjski zbornik 1986*, Celje, 1986, 277.

4 Dragica Žvar, »Jurče Vreže 75 – letnik«, *Glasbena mladina*, l. 11 (1981), št. 6, 9.

5 Janez Krstnik Vreže (1868–1943) je bil duhovnik in pisec nabožnih besedil, od leta 1899 do leta 1926 je bil profesor verouka na mariborskem Državnem moškem učiteljskišću, ki ga je leta 1920 tudi vodil. Po upokojitvi leta 1926 je bil imenovan za monsinjorja in bil odlikovan z visokim jugoslovanskim odličjem, redom sv. Save. Kot narodno zaveden je bil med ustanovitelji mariborskega Zgodovinskega društva in bil glasbeno dobro izobražen. Prim. Janez Krstnik Vreže: : <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi822014/> (dostopno 31. 10. 2017)

matice, in sicer k violini v razred Hinka Druzoviča, sam pa ga je poučeval harmonij. Gimnazijsko poslopje je stalo v neposredni bližini Državnega moškega učiteljskega, od koder je Jurče pogosto slišal glasbo in se tako ogrel za učiteljski poklic. Zadnjo besedo pri izbiri je sicer imel njegov dobrotnik, ki pa ga je razumel in podpiral.⁶ Leta 1922 se je vpisal na Državno moško učiteljsko, kjer sta v tem času poučevala dva v glasbi dobro podkovana in vplivna učitelja, Hinko Druzovič (1873–1959) in Emerik Beran (1868–1940). Prvi je bil vsestranski glasbenik, pedagog, priznan metodik in publicist glasbenopedagoške literature, instrumentalist in ne nazadnje zborovodja. Na dijake učiteljskega je imel velik in dober vpliv, saj jih je spodbujal h glasbeni izobrazbi ter jih vključeval v šolske in odrasle zборе tedanjega Maribora. Vzgojil je celo vrsto učiteljev, ki so se kasneje posvetili glasbi in postali vodilni zborovodje, kot so bili Radovan Gobec, Jurče Vreže, Makso Pirnik, Emil Ulaga, Jože Zorn, Dragotin Cvetko idr. Nekateri med njimi so bili kasneje ustanovitelji Društva mladinskih pevovodij, ki je začelo leta 1937 v Slovenskih Konjicah in ga pojmujemo kot zibelko razvoja mladinskega zborovstva na širšem Štajerskem.⁷ Najbolj nadarjeni dijaki in tisti, ki so bili željni novih izkušenj, so se že v času šolanja preizkusili kot vodje šolskega zbora ali pevskih skupin. Tako je tudi Vreže kot zborovodja s šolskim zborom nastopil že v tretjem letniku in imel svojo dijaško pevsko skupino – fantovski oktet.⁸ V kasnejših letih je večkrat poudaril, da je že kot dijak sanjal, da bi pomagal zagnati razvoj mladinskega zborovskega petja na osnovnih šolah in izjavil: »Težko sem čakal že kot učiteljski, da bi prišel ven, med narod, da bi med narodom in z narodom pel.«⁹ O Druzovičevem vplivu priča tudi dejstvo, da je Jurče pod njegovim mentorstvom že v drugem letniku z dijaki pripravil takrat priljubljeno spevoigro Vinka Vodopivca *Kovačev študent* in jo izvedel v Šmarju.¹⁰ S tem se je zapisal še amaterski gledališki dejavnosti, ki se ji je posvečal tudi kasneje kot učitelj v Šoštanju. Zborovske izkušnje si je pridobival tudi izven učiteljskega. Zadnji dve leti je bil član pevskega zbora mariborske Glasbene matice, ki je imel odlične zborovodje, kot sta bila Fran Topič in Josip Hladek-Bohinjski in sta se dokazala z velikimi vokalnimi in vokalno-instrumentalnimi koncerti.¹¹ Med odlične glasbene pedagoge je sodil tudi Emerik Beran, ki je Vrežeta poučeval klavir in violino.¹²

Jurče Vreže – zborovodja in družbeno angažiran glasbenik v Šoštanju

Vreže je začel poučevati jeseni leta 1926. Prvo delovno mesto je dobil na osnovni šoli v Šoštanju, kot pravi, po posredovanju strica Janeza, ki je poskrbel, da mu ni bilo treba v kakšno oddaljeno mesto.¹³ To je bil namreč čas, ko so učitelji za delovna mesta prejeli dekrete, običajno daleč od domače sredine. Vreže se je svojega poklica odkrito veselil in se mu popolnoma predal. Nekoč je povedal: »Z muziko, s pesmijo sem prvič stopil v razred. In otroci so začutili, da nas veže globoka vez, da nisem samo učitelj in ne oni samo

⁶ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (tipkopis z dnem 19. 5. 1986).

⁷ Na pomen tega društva je širšo javnost med prvimi opozoril Makso Pirnik v prispevku: »Mladinska glasbena kultura od leta 1918. do 1938.« *Popotnik. Časopis za sodobno pedagogiko*, l. LX (1938/39), 137.

⁸ Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 278.

⁹ Prav tam.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Dragan Potočnik, »Pevska društva v Mariboru«, 83–84.

¹² Prim. Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 278.

¹³ Marlen Premšak, »Pesem – radost in moč«, 7D, 19.5.1977, 22.

učenci.«¹⁴ Kot pravi, je bilo zborovsko petje njegovo poslanstvo, ki se mu je posvetil takoj ob nastopu delovnega mesta.¹⁵ Prvo leto je poučeval peti in šesti razred in že decembra za prvo šolsko proslavo z zborom obeh razredov pripravil več triglasnih pesmic, kar je bilo za tamkajšnje okolje nekaj povsem novega.¹⁶ Pa tudi sicer velja, da so triglasno petje gojili le redki učitelji šolskega petja. Vreže je v Šoštanju ustanovil tudi mešani pevski zbor in z njim prvič nastopil že maja leta 1927. Kot pravi, je bil ta nastop za Šoštanj pravi dogodek.¹⁷ Nadaljnji razmah Vrežetovih hotenj se je nato za eno leto ustavil, ker je bil vpoklican k vojakom. To pa ni pomenilo popolne prekinitve njegovega glasbenega delovanja, saj je v ljubljanski kasarni, kamor je bil nameščen, ustanovil zbor, s katerim je izvajal izključno slovenske pesmi. Tako naj bi bilo tudi po tem, ko je bil z enoto premeščen v Osijek. Zavedal se je moči slovenske pesmi in bil prepričan, da je krepila »napredno slovensko misel«.¹⁸ Ker je z vojaki pogosto izvajal pesem Vinka Vodopivca *Žabe*, je dobil vzdevek *Žaba*.¹⁹ Medtem ko je služil vojaški rok, ga je v Šoštanju iskal nekdanji učitelj Druzovič, ki mu je prišel ponuditi štipendijo za dvoletno izobraževanje pevovodij v Beogradu.²⁰ Čeprav Vreže ponujene možnosti ni mogel sprejeti, je Druzovičeva gesta lep dokaz, kako ga je cenil in v njem videl perspektivnega glasbenika. Vreže se za zborovodjo po končanem učiteljsišču ni več formalno izobraževal in ni študijsko obiskoval velikih evropskih glasbenih sredin, da bi se поблиže srečeval z metodiko zborovskega petja in drugimi veččinami, kot je to značilno za njegovega kolega Avgusta Šuligoja.²¹ To pa ne pomeni, da se ni zanimal za glasbeni napredek razvitejših sredin. Zagotovo je dobro poznal vse pomembne akterje, ki so spodbujali zborovsko petje odraslih in mladinskih skupin ter izobraževanje zborovodij, kot sta bila vseslovenski Učiteljski pevski zbor pod vodstvom Srečka Kumarja (ustanovljen 1925) in Akademski pevski zbor, ki ga je leta 1926 ustanovil France Marolt. Kumar in Adamič sta premišljeno zasnovala večdnevne pevske tečaje in skupne vaje, kjer so se pevci izobraževali v vokalni tehniki, glasbeni teoriji in dirigentski tehniki, kar je bistveno pripomoglo k višji poustvarjalni ravni odraslih in mladinskih zborov. Ta model je Vreže gotovo poznal, saj ga je v nekoliko spremenjeni obliki uvedel v seminarje za člane Društva mladinskih pevovodij.

¹⁴ Prav tam.

¹⁵ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa: Življenjepis (brez datacije).

¹⁶ Dragica Žvar, »Jurče Vreže 75 – letnik«, 9.

¹⁷ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa: Življenjepis (rokopis, brez datacije).

¹⁸ Js, »Ko pesem postane življenjsko delo«, *Delavska enotnost*, 4. 6. 1977, 5.

¹⁹ Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 278.

²⁰ Prav tam.

²¹ Jože Skrinar, *Trboveljski slavček od srca k srcu*, Trbovlje: Mešani zbor Slavček, 1971, 10; prim. tudi Avgust Šuligoj, Slovenska biografija: www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi676794/ (dostopno 12. 12. 2017).

Po odsluženi vojaščini se je želel vrniti v Šoštanj, a to ni bilo preprosto in ponovno je potreboval pomoč strica Janeza, ki je imel dovolj pomembnih zvez, da je bilo njegovi prošnji ugodeno. Na srečo je Vrežetova glasbena prizadevanja cenil tudi takratni ravnatelj šoštanjske osnovne šole Martin Vrečko, ki ga je podprl pri ustanavljanju mladinskega pevskega zbora. Sestav je nastal leta 1928, in sicer kot pevski ansambel izbranih otrok šoštanjske osnovne in meščanske šole. Prvič so nastopili pomladi leta 1929.²² Različni viri, tudi Vreže sam, omenjajo ime zbora kot »MPZ Zvonček«, vendar ni mogoče potrditi, da bi ga dobil že ob ustanovitvi.²³ Šolska kronika šoštanjske osnovne šole ime prvič navaja v šolskem letu 1936, medtem ko ga Vreže omenja že za leto 1933.²⁴ Tega, kako je prišel na idejo, da bi v mladinskem zboru zbral najboljše pevcev dveh šol, ni bilo mogoče ugotoviti, lahko pa predvidevamo, da je bil izbor izmed osnovnošolcev številčno in glasovno šibek, kar mu ni omogočalo uresničitve zamisli o poustvarjalnem ansamblu višje ravni. Dekleta meščanske šole so s svojimi zrelejšimi glasovi gotovo pripomogla k boljšemu zvoku in vsesplošnemu napredovanju zbora. Velja poudariti, da je bil Vreže s svojimi idejami o sistematičnem razvijanju mladinskega zborovskega petja sodobnik, v nekaterih idejah pa tudi predhodnik slavnega Trboveljskega slavčka, delujočega pod vodstvom Primorca Avgusta Šuligoja. Vreže sodi med tiste učitelje glasbenike, ki so se v obdobju med obema vojnama začeli zavedati skromnih učinkov razrednega petja, za katerega je znano, da v slogu 19. stoletja večinoma ni preseglo enoglasnega prepevanja preprostih pesmic z moralno noto ali ljudsko tematiko. Kaj verjetno se je tega navzel že na učiteljišču pod Družovičevim vplivom. Uresničevanje načrtnega in strokovno poglobljenega izobraževanja šolskih otrok v zborovskem petju pa kot prvemu pripisujemo primorskemu učitelju in odlično glasbeno izobraženemu Srečku Kumarju (1888–1954). S svojimi idejami je bil dovolj prepričljiv, da je leta 1922 na Tržaškem ustanovil učiteljski pevski zbor, in sicer kot vadnico mladih zborovodij, učiteljev primorskih osnovnih šol. Da bi posodobil repertoar, je spodbudil vrsto skladateljev, ki so se pod vplivi njegovih sugestij lotili mladinske pevske literature. V prvi polovici 20. let so tako začela nastajati dela za mladinske zборе, ki so v slovenski literaturi pomenila nekaj povsem novega, saj so vsebovala načela sodobnih kompozicijskih tehnik in slonela na temeljih aktualnih literarnih vsebin, ki so bila blizu tedanjemu otroku in času. Kumar jih je leta 1924 izdal v zbirki *Otroški zbori*, ki je postala obvezna literatura vsem slovenskim osveščenim učiteljem oziroma zborovodjem mladinskih zborov. Med avtorji skladb naj omenimo naslednja imena: Emil Adamič, Marij Kogoj, Ivan Grbec, Anton Lajovic, Karol Pahor, Vinko Vodopivec idr. Skladno z družbenopolitičnimi spremembami je v glasbena dela z leti pronicala tudi socialna problematika, ki je navdihovala nova dela ter postala stalnica sodobne mladinske literature. Po Kumarjevi zaslugi je iz vrst njegovega učiteljskega zbora izšla vrsta dobrih zborovodij, ki so kot učitelji osnovnih šol na širšem Primorskem spodbudili pravo pevsko gibanje in množično nastajanje mladinskih zborov. Žal je

22 Zapuščina Jurčeta Vrežeta: mapa Življenjepis (rokopis brez datacije), prim tudi Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 278.

23 Dokaz, da je ime zbora obstajalo že leta 1928, je lahko posvetilo Maksa Pirnika ob pesmi *Nebeški mlinar* (bes. Vera Albrechtova), objavljeni leta 1938 v zbirki *Mladinske pesmi II* (izdalo Društvo mladinskih pevovodij v Slovenskih Konjicah), kjer je Pirnik na strani 10 zapisal: »Za desetletnico Zvončku v Šoštanju«.

24 Zapuščina Jurčeta Vrežeta: mapa Življenjepis. Na rokopisnem listku brez datacije, osnutek pisma Radovanu Gobcu, Vreže omenja »MPZ Zvonček«, ki so ga od leta »1933 naprej sestavljali samo osnovnošolski otroci«.

primorski učiteljski pevski zbor leta 1924 zaradi pritiskov fašizma prenehal delovati. Srečko Kumar se je zatekel v Ljubljano in tam skupaj z Emilom Adamičem in somišljeniki leta 1925 ustanovil novi učiteljski zbor in z njim uspešno deloval po istem vzorcu: vzgojiti dobre pevce in zborovodje, ki bodo ustanavljali nove mladinske zборе. Zastavljeni cilji so bili kmalu vidni.²⁵

Ali je Vreže spremljal Kumarjevo delo od njegovih začetkov v Trstu, ni znano, gotovo pa je poznal delovanje in vplive Učiteljskega pevskega zbora v matičnem slovenskem okolju, pa tudi Kumarjevo zbirko mladinskih pesmi. Vsekakor se je zavedal nujnosti preobrazbe razrednega šolskega petja v mladinske pevske sestave za glasbo nadarjenih otrok in potrebo po posodobitvi pevskega repertoarja, ki je presegal omenjeno zbirko iz leta 1924 in bil še sodobnejši. Kakor je zapisal, si je prizadeval za izvajanje najsodobnejših del, kakršna so ustvarili Marij Kogoj, Slavko Osterc, Matija Bravničar, Makso Pirnik, Radovan Gobec in drugi. Te in nekatere druge skladatelje mladinskih zborov je vse življenje občudoval, saj jih je izpostavljal še več kot 40 let pozneje.²⁶ S svojim mladinskim zborom je trdo delal in maja leta 1930, na materinski dan, pripravil koncert v šoštanjskem sokolskem domu. Pevci in dirigent so poželi gromke aplavze.²⁷ Ti nastopi so pomenili tudi predstavitev izvirne slovenske ljudske in sodobne umetne pesmi v glasbenem jeziku, ki dotlej v tem okolju ni bil znan in je občinstvo nagovoril v nepričakovani luči. Jeseni istega leta je bil Vreže primoran zbor razpustiti, saj sodelovanje z meščansko šolo po odločitvi tamkajšnjega ravnateljstva ni bilo več mogoče. Četudi vzroki za tako odločitev niso pojasnjeni, se zdi, da je bilo vodstvo meščanske šole bolj naklonjeno novemu učitelju Ivanu Theuerschuchu, ki je bil iz šoštanjske osnovne prestavljen na meščansko šolo²⁸ in tam ustanovil svoj pevski zbor. Vreže si je nato prizadeval ustvariti dovolj dober mladinski zbor na matični osnovni šoli, ki je bil nekaj časa edini te vrste v širšem okolju. Kljub težavam z urnikom pevske vaje, ki so bile mogoče le v popoldanskem času, je prirejal vsakoletne koncerte v Šoštanju in drugod po Šaleški in Savinjski dolini ter s tem spodbujal nastajanje novih mladinskih zborov.²⁹ Prelomno je bilo šolsko leto 1933/34, ko je zbral najboljše pevce od 4. do 7. razreda in se uspel dogovoriti za vaje med šolskim časom. Spomladi 1934 je obudil tradicijo koncertov ob materinskem dnevu in uspel, da je zbor nastopal tudi izven domačega kraja, po Šaleški, Savinjski in Mislinjski dolini.³⁰ V šolskem letu 1936/37 se mladinski pevski zbor »Zvonček« omenja kot eden najboljših slovenskih zborov ob »Trboveljskemu slavčku«.³¹ Kot je znano, sta bila zbora »Zvonček« in mladinski zbor Maksa Pirnika meščanske šole na Rakeku dobra konkurenta »Slavčkom«, kar naj bi pri Šuligoju celo spodbujalo določeno mero zavisti.³² Nastopi »Zvončka« so z leti preraščali lokalno okolje in dosegli vrhunec v zadnjih štirih letih pred

25 Albert Širok, »Srečko Kumar«, *Petdeset let Učiteljskega pevskega zbora*, Ljubljana: UPZ Emil Adamič, 1975, 25–29.

26 Prim. izjavo v intervjuju: D. Hribar, »Spremeniti bi morali človeka«, *Delo*, 9. 5. 1969, 6.

27 Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 278–279.

28 O učiteljstvu v Šoštanju po prvi svetovni vojni glej prispevek: Aleksandra Gačič, »Šolstvo v Šaleški dolini med obema vojnama«: www.knjiznica-velenje.si/filelib/2010-knjiznica/domoznanstvo/.../gacic_solstvo.pdf (dostopno 2.11.2017).

29 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (tipkopis).

30 Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 279.

31 Prav tam, 280.

32 Zapuščina Jurčeta Vrežeta: mapa Življenjepis. Na rokopisnem listku brez datacije je osnutek pisma Radovanu Gobcu.

vojno. Leta 1937 je na primer nastopil skupaj z Učiteljski pevskim zborom Emil Adamič, in sicer na koncertu, posvečenem leta 1936 preminulemu skladatelju in velikemu podporniku odraslih in mladinskih zborov. Če je Vreže sprva še posegal po bolj tradicionalni literaturi, kot so bile pesmarice Hinka Druzoviča in Cirila Preglja, je z leti poustvarjal takrat najsodobnejša dela za mladinske zборе, objavljene v Kumarjevi zbirki iz leta 1924 in reviji *Grlica*, ki je v letih 1933/35 izhajala v Zagrebu in prinašala najnovejše skladbe jugoslovanskih skladateljev.³³ Gojil je predvsem triglasno petje, s čimer je postavljajl nove standarde mladinski zborovski poustvarjalnosti in nastajajoči literaturi zanj. Kot tople in iskren človek si je pridobil zaupanje mladine in postal zelo priljubljen učitelj.³⁴ Z doseženim je bil cenjen tudi med slovenskimi skladatelji, ki jih je nagovarjal k ustvarjanju novih, kompozicijsko in vsebinsko sodobnih del in bil pri tem uspešen. Kot pravi Radovan Gobec, je tudi sam ustvarjal na Vrežetovo pobudo in dodaja, da je prav on kot prvi izvedel njegovi spevoigri *Pomladne cvetke* in *V bratskem objemu* (1929 in 1930).³⁵

Jurče Vreže pa ni bil samo učitelj, v Šoštanju je postal tudi vsestranski kulturni delavec. Kot bistroumen in socialno usmerjen se je zavedal grenkob svojega časa in se zavzemal za pravice šibkejših in enakopravnost ter postal privrženec komunističnih idej, ki so bile v Šoštanju od sredine 30. let posebno zaznavne med učiteljstvom. Oblasti so tamkajšnje simpatizerje komunizma preganjale in si prizadevale, da skupino razbijejo, pri čemer so se pogosto posluževale premestitev na drugo, običajno degradirano delovno mesto, kjer ni bilo tovrstnega političnega delovanja. Jurče Vreže je v Šoštanju vodil tudi delavski pevski zbor »Ivan Cankar«, ki je bil s strani oblasti večkrat razpuščen in so ga pevci vedno znova obudili, a pod drugim imenom, »Vzajemnost« in nato »Solidarnost«. Zbor so sestavljali delavci in rudarji, ki so se udeleževali tako imenovanih »slovenskih večerov«, ki jih je Jurče Vreže organiziral skupaj z naprednim levičarjem, učiteljem Martinom Mencljem in levičarskimi šoštanskimi dijaki, kot so bili Karel Destovnik, Biba Röck, Božo in Dušan Mravljak idr. V okviru teh večerov so uprizorili Cankarjevega *Hlapca Jerneja*, ki ga je Vreže režiral kljub uradni prepovedi. Nič manj protizakonito ni bilo delovanje čitalnice, ki jo je prav tako vodil Vreže, in je obsegala aktualno socialistično periodiko.³⁶ Kot pravi, so mu bili orožniki kot osumljenemu komunističnega delovanja neprestano za petami in mu grozili,³⁷ vendar se je kazni za svoje prikrito delovanje dolgo izmikal. Leta 1940 pa je prejel pričakovani dekret in bil premeščen v zelo odmaknjeno okolje, v osnovno šolo Pečice na Bizeljskem. Premestitev bi gotovo doživel že precej prej, če ga ne bi prikrito ščitil dobrotni stric, ki sicer nečakovih političnih dejanj ni odobraval. Dolga leta sta bila zaradi tega celo sprta in nista govorila, kar je Vreže kasneje odkrito obžaloval.³⁸ S

33 *Grlica*, revijalna zbirke mladinske muzike, ki sta jo urejala Srečko Kumar in Ivan Grbec, je vsebovala skladbe aktualnih slovenskih in jugoslovanskih skladateljev.

34 Prim. pričevanje Vrežetove nekdane učenke Olge Vrabčič, v: Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 300, op. 12.

35 Radovan Gobec, »Delo Jurčeta Vrežeta«, *Grlica*, l. 28 (1987), 2–4.

36 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (tipkopis, brez paginacije).

37 Dopis načelniku prosvetnega oddelka Kraljevske banske uprave dravske banovine v Ljubljani o delovanju komunistov v Šoštanju z dne 5. 11. 1938. Med omenjenimi, ki »posebno med počitnicami, ko so tam na počitnicah razni študenti, družba mladih intelektov vrši komunistično propagando, vendar na način, da se jim ne more prav do živega«, sta učitelja Mancej Martin in Jurij Vreže. Kopija dopisa v Zapuščini Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis.

38 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis. Prim. tudi Marlen Premšak, »Pesem – radost in moč«, 22.

ponosom pa je povedal, da so ga šoštanjski otroci silno vzljubili in mu od slovesu na šolskem dvorišču pripravili prave demonstracije, precej žalostno, a tudi vročekrvno pa naj bi bilo tudi slovo na železniški postaji. Vreže ni bil dolgo na novem delovnem mestu, saj so ga Nemci ob nastopu okupacije kot intelektualca leta 1942 izgnali v Hartberg v vzhodno Avstrijo, kjer je do konca vojne služboval kot bančni uradnik.³⁹

Soorganizator pevskih festivalov in seminarjev za zborovodje

Za Vrežeta in njegove glasbene somišljenike je bilo prelomno leto 1934, ko je v Ljubljani ob 100. koncertu Šuligojevega zbora in pod pokroviteljstvom Učiteljskega pevskega zbora v Unionski dvorani potekal prvi mladinski pevski festival. Odmevne prireditve z naslovom »Dneva mladinske glasbe« se je udeležilo kar 19 mladinskih pevskih zborov iz različnih delov slovenskega prostora. To je bila svojstvena revija, ki je v tej obliki prvič prikazala dosežke mladinskega zborovstva ter omogočala primerjave, izmenjave mnenj in literature. Vreže s svojim zborom ni nastopil, vendar je bil med tistimi, ki so glasno razmišljali o pomenu prireditve in dolgoročnih ciljih mladinskega zborovskega petja. Rodilo se je zavedanje, da je nadaljnji razvoj mladinskih zborov odvisen od izobraževanja učiteljev zborovodij, ki v takratnem šolskem sistemu ni imelo pravega mesta. Da bi dosegli svoje cilje, so se zborovodje oprijeli delovanja v društvenih okvirih. Na pobudo Maksa Pirnika in Emila Ulage je leta 1936 skupina nekdanjih Družovičevih dijakov, takrat že uspešnih zborovodij mladinskih in odraslih zborov, ustanovila Društvo mladinskih pevovodij s sedežem v Slovenskih Konjicah.⁴⁰ Poleg omenjenih so pri tem pomembnem dejanju sodelovali še Jurče Vreže, Dragotin Cvetko, Jože Zorn, Breda Šček in nekateri drugi. Predsednik društva je postal Jurče Vreže. Vanj so se včlanjevali vodje zborov na območju širše Štajerske, severno od Save. Društvo si je zadalo resne in uresničljive cilje. Glavni namen je bil *»izobraževati in vzgajati mlade zborovodje, pospeševati narodno in novejšo umetno mladinsko glasbeno ustvarjalnost in prirejati koncerte okrajne in širše narave ter razvijati po šolah in med ljudmi pevsko kulturo«*.⁴¹ Društvo je skrbelo za sistematično izvajanje ljudske in umetne pesmi, s posebnim poudarkom na sodobnem repertoarju. V ta namen je pod vodstvom Maksa Pirnika izdalo tri zvezke sodobne mladinske literature. V prvih dveh so sodelovali Slavko Osterc, Matija Bravničar, Makso Pirnik, Ciril in Dragotin Cvetko, Risto Savin in Matija Tomc. Izdane so bile z naslovom *Mladinske pesmi* 1 in 2 (1937, 1938). Tretji zvezek vsebuje pesmi Maksa Pirnika in ga je društvo izdalo v Ljubljani leta 1939 (Makso Pirnik: *Mladinske pesmi*, Ljubljana: Društvo mladinskih pevovodij, 1939).⁴² Kot pravi Vreže, *»je s tem Pirnik postavil jasne smernice za nadaljnji razvoj in dvig slovenske pesmi in znal za te ideje pridobiti in navdušiti kopico učiteljev-pevcev-idealstov.«*⁴³ Vse tri omenjene izdaje pa pomenijo nadgradnjo dveh zbirk s socialno tematiko in sodobno kompozicijsko tehniko,

³⁹ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (tipkopis, brez paginacije).

⁴⁰ Prav tam. O tem Vreže v različnih verzijah svojega življenjepisa ter tudi v že omenjenem pismu Radovanu Gobcu. Prim. tudi Dragica Žvar, »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, 301, op. 18.

⁴¹ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (rokopisno gradivo).

⁴² NUK, Glasbena zbirka. Mapa Jurče Vreže.

⁴³ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, Mapa Življenjepis. Glej tipkopis Jurčeta Vrežeta o delovanju Maksa Pirnika.

ki ju je leta 1936 in 1937 izdala jugoslovanska sekcija za sodobno glasbo SIMC (*Societe internationale pour la musique contemporaine*).⁴⁴

Med letoma 1937 in 1940 so na območjih od Celja do Dravograda in do dravsko-ptujskega polja potekale pevske manifestacije kot majhni festivali večine takrat delujočih mladinskih zborov, ki so se tudi po zaslugi teh prireditev kaj hitro množili. Prva takšna revija je bila avgusta leta 1937 v Slovenskih Konjicah v organizaciji učitelja in zborovodje Emila Ulage. V naslednjih letih so bili podobni festivali oziroma pevska srečanja še na Ravnah na Koroškem, v Račah, Šoštanju, Framu in Žalcu. Do leta 1938 je bilo v društvu že okrog 60 članov, kar je pomenilo, da je združevalo zborovodje celotne Štajerske. Vodstvo se je odločilo, da sedež društva preseli v Maribor, ki je bil regionalno središče.⁴⁵ Za leto 1939 ali 1940 je bilo načrtovano množično srečanje pevcev v Mariboru, ki ga je pripravljaval prav Vreže, vendar je uresničitev onemogočilo dvoje, politično preganjanje Vrežeta in prihajajoča vojna.⁴⁶ Jurče Vreže in Makso Pirnik sta v okviru društvenih ciljev zasnovala prve seminarje za zborovodje ter tako ustoličila njihovo izobraževanje in spodbujala nova glasbena dela. Kot piše Vreže, je bil glavni predavatelj na seminarjih Makso Pirnik, ki je »pripravljaval zborovodje za sodobne napredne tokove v slovenski glasbi«, čemur je sledilo, da »se kmalu pojavijo na programih tudi podeželskih mladinskih zborov nove polifone skladbe Osterca, Pirnika, Cvetka in drugih.«⁴⁷ V letih 1937 do 1939 so bili izvedeni trije seminarji.⁴⁸ Dokumentacija o podrobnejših vsebinah ni znana. Delovanje Društva mladinskih pevovodij je prekinila druga svetovna vojna, vendar s tem ideje o razvijanju mladinskega zborovstva ni zamrla.

Jurče Vreže se je kmalu po osvoboditvi naselil v Celju z željo, da bi obudil gibanje za razvoj mladinskega petja. Izbor mesta gotovo ni bil naključen, saj je zborovstvo pred vojno najbolj zaživelo prav v krajih celjskega okrožja. Da bi svoje zamisli lažje uresničil, se je najprej udeležil enomesečnega tečaja za zborovodje v Ljubljani, ki ga je vodil France Marolt.⁴⁹ Čeprav kratkotrajno, je izobraževanje rodilo nove sadove in še višje cilje. Vreže je kmalu po tem napisal svoje poglede na glasbeno vzgojo in izobraževanje ter izpostavil nujno po sistematični pevski vzgoji mladine od najzgodnejšega obdobja in po izobraževanju zborovodij na celoletnih tečajih. S tem spisom, ki ga je predstavil na sestanku pevovodij celjskega okrožja januarja leta 1946, je postal pravi ideolog glasbenega izobraževanja v osnovni šoli.⁵⁰ Iz njegovih zapisov razberemo, da je imel zelo natančno predstavo o tem, kakšna je bila izobrazba učiteljev glasbe, kje so bile pomanjkljivosti, kakšne cilje so omogočali učni načrti za osnovno šolo in o tem, kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi tako učitelji zborovodje kot mladi pevci dosegli čim boljše rezultate in poustvarjali na najvišjem možnem nivoju. Zagovarjal je tezo, da naj se v vsaki

44 NUK, Glasbena zbirka. Mapa Jurče Vreže.

45 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis. Glej tipkopis Jurčeta Vrežeta o delovanju Maksa Pirnika.

46 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (rokopisno gradivo). Prim. tudi Vrežetove izjave v članku: Peter Kavalar, »Ljubezen iz mladih grl«, *Nedeljski dnevnik*, 12. 6. 1983, 17.

47 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis. Glej tipkopis Jurčeva Vrežeta o delovanju Maksa Pirnika. Prim. tudi Makso Pirnik, »Mladinska glasbena kultura od leta 1918-1938«, 136-39.

48 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis (tipkopis).

49 Zapuščina Jurčeta Vrežeta, tipkopis z naslovom: »Jurče Vreže – 60-letnik«. Prim. tudi tipkopis: »Jurče Vreže, Pionirski zbori, načrt dela«, 30. 9. 1947.

50 Zapuščina Jurčeta Vrežeta. Tipkopis z naslovom: »Iz uvodnega govora na sestanku pevovodij celjskega okrožja«, 9. 1. 1946.

šoli vzpostavijo pogoji za delovanje mladinskega pevskega zbora. Bil je prepričan, da pesem bogati in vzgaja na najprimernejši način.⁵¹ Vrežetove zamisli so bile posebno med zborovodji dobro sprejete, kar se je odražalo v seminarjih, ki so postali stalnica izobraževanja učiteljev, posledično pa se je dvigovalo tudi število mladinskih zborov, med katerimi so številni dosegali zavidljivo raven. Seminarje je zasnoval skupaj s Francetom Maroltom, na njih sodeloval in jih do leta 1950 tudi vodil.⁵² Prvi vrhunec njegovih prizadevanj je bil v množičnem koncertu mladih pevcev vseh takrat delujočih zborov celjskega okrožja, poimenovanem "Praznik mladinske pomladi". Jurče Vreže je v vlogi dirigenta pred Prothasijevim dvorcem v Celju vodil 3000 mladih pevcev.⁵³ S tem dogodkom je bil ustvarjen I. Mladinski pevski festival. Čeprav se njegovo nadaljevanje ni odvijalo po Vrežetovih zamislih in je drugi pevski festival potekal šele leta 1958, je dogodek trajno zaznamoval zborovodje in pevce. Žal politične strukture niso vedno sledile Vrežetovim idejam.⁵⁴

Leta 1947 so ga kolegi France Marolt, Adolf Gröbming in drugi nagovarjali, naj nadaljuje z glasbenim izobraževanjem in se vpiše na Akademijo za glasbo, vendar se na prigovarjanje druge strani, celjskih kulturnikov, za ta korak ni odločil. Kot pravi sam, je s svojim entuziazmom nadaljeval, čeprav številnih idej ni mogel uresničiti tako, kot bi želel ali takrat, ko se mu je to zdelo potrebno. Še naprej je deloval kot učitelj, zborovodja mladinskih in odraslih zborov, mentor zborovodjem ter kot organizator in predavatelj na zborovodskih seminarjih.⁵⁵ Do leta 1950 je bil pri vsem skoraj sam, njegova zvesta sodelavca in somišljenika sta bila Egon Kunej in Boris Ferlinc. Oba sta bila nekoliko mlajša in prav tako kot Vreže doma iz Šmarij pri Jelšah, zato se jih je prijel vzdevek »šmarska trojka«.⁵⁶ Egon Kunej (1912–1996) je bil pri festivalu od samega začetka. Dan pred množičnim koncertom 29. junija 1946, ki velja za ustanovitev celjskega festivala, je s svojim mladinskim zborom celjske gimnazije izvedel celovečerni koncert. Ta zbor je naslednjo leto preoblikoval v mešani mladinski zbor ter je bil z njim sedemnajst let vzor številnim zborovodjem in pevcem po Sloveniji in Jugoslaviji, saj je redno koncertiral in se potrjeval na regijskih in državnih tekmovanjih. Kunej je redno predaval na zborovodskih seminarjih, bil poleg Vrežeta med tistimi zagnanci, ki so vztrajali in leta 1958 uspeli z organizacijo 2. pevskega festivala v Celju, nato pa sodeloval pri njegovi programski in umetniški rasti. Postal je vreden naslednik Jurčeta Vrežeta, za katerim je leta 1965 prevzel vodenje zborovodskih seminarjev. Vreže je o njem zapisal, da je s svojim znanjem, zagnanim in ustvarjalnim delom odločilno vplival na rast slovenskega zborovstva – predvsem mladinskega.⁵⁷ Vreže je zelo cenil tudi svojega drugega sodelavca Borisa Ferlinca (1913–1986), ki je bil tako kot Vreže in Kunej vsestranski glasbenik in predan zborovodja. Po vojnem ujetništvu je najprej služboval v Rogaški Slatini, kjer je leta 1946 organiziral revijo mladinskih zborov šmarskega okraja in nato z združenim zborom, ki je

⁵¹ Prav tam.

⁵² Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa Življenjepis. Prim. tudi: Jurče Vreže, »Razvoj in rast Mladinskega pevskega festivala v Celju«, *Celjski zbornik 1965*, Celje: Kulturna skupnost, 437.

⁵³ Jurče Vreže, »Razvoj in rast Mladinskega pevskega festivala v Celju«, 437.

⁵⁴ Prav tam.

⁵⁵ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, mapa: Življenjepis.

⁵⁶ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, tipkopis z naslovom: »Boris Ferlinc«.

⁵⁷ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, tipkopis z naslovom: »Egon Kunej – sedemdesetletnik«. Prim. tudi Kunej, Egon, Celjskozasavski.si: www.celjskozasavski.si/osebe/kunej-egon/279/ (dostopno 29. 12. 2017).

štel okrog 570 pevcev, sodelovala na I. Mladinskem pevskem festivalu. Od leta 1948 je deloval v Šmarju ter bil zborovodja in ustanovitelj tamkajšnje glasbene šole. Ves čas svojega delovanja se je zavzemal za izobraževanje mladih zborovodij, v čemer je bil najbolj uspešen na celjskem učiteljišču, kjer je služboval od leta 1953 ter tam spodbudil delovanje kar štirih zborov in vodil tako imenovani »zborovodski seminar«. Z njim je šola postala prepoznavna po izjemno kvalitetnem in razvejanem muziciranju, podobno, kot je slovelo tolminsko učiteljišče, kjer je deloval Makso Pirnik. Oba zavoda sta izšolala vrsto dobro podkovanih glasbenih pedagogov in zborovodij. Tudi Ferlinc se je vključil v razvoj celjskega festivala in bil v prvi polovici 60. let vodja okrajnih zborovodskih seminarjev, na katerih je tudi predaval. Vreže je njegovo delo zelo cenil in zapisal, da sodi med tiste slovenske pevce in učitelje, za katerimi ostajata sled in spoštovanje.⁵⁸

Za zaključek

Vpliv Jurčeta Vrežeta na razvoj mladinskega pevskega zborovstva je neizbrisen. Bil je eden tistih, ki so se globoko zavedali širokega pomena pevskega izobraževanja in poustvarjanja ter uresničevali dolgotrajne cilje. Vsa njegova prizadevanja so pospeševala zborovsko petje in zviševala njegovo raven na širšem slovenskem in jugoslovanskem prostoru, vplivala na mednarodno primerljivost, pripomogla k izobraževanju zborovodij, nastajanju nove glasbene literature in ustvarjanju bogate bere zborovskih pesmi v arhivu celjskega festivala. Ne nazadnje je bil brezpogojno vdan svojim idealom, ki jim je sledil tudi takrat, ko se je srečeval z resnimi preprekami. Ob 25-letnici celjskega Mladinskega pevskega festivala je zadovoljno izjavil: »*Takšen festival, to je bil moj življenjski sen. [...] Od vsega začetka smo izhajali iz množičnosti. Naša želja je bila, da bi imela vsaka šola svoj zbor, da bi [...] mladi prepevali od Triglava do Gevgelije. To nam je uspelo [...]. Posebno pa želim, da bi vsi uvideli, da je mlada pesem pomemben pozitiven dejavnik pri etično estetskem oblikovanju mladega rodu, posebno v današnjem hrupnem, tehnično hitečem in zato nemirnem in nestalnem času*«. ⁵⁹ Pomenljiva je tudi njegova misel o vlogi zborovodje, ki pravi: »*Vse je odvisno od zborovodje, njegove osebnosti. Zborovodja virtuoz-obrtnik bo dresiral, zborovodja virtuoz-umetnik bo ustvarjal, iskal in osvajal*«. ⁶⁰ Njegove misli so brezčasne in tudi v današnjem času nagovarjajo k ohranjanju dosežkov, ki jim je botroval kot nestor slovenskega mladinskega zborovskega petja na širšem Štajerskem.

Literatura

Gačič, Aleksandra. »Solstvo v Šaleški dolini med obema vojnama«:
www.knjiznica-velenje.si/filelib/2010-knjiznica/domoznanstvo/.../gacic_solstvo.pdf
 (dostopno 2. 11. 2017).

⁵⁸ Zapuščina Jurčeta Vrežeta, tipkopis z naslovom: »Boris Ferlinc«. To besedilo je bilo v nekoliko dopolnjeni obliki ob Ferlinčevi smrti leta 1986 objavljeno kot nekrolog (Jurče Vreže: »Boris Ferlinc«, *Novi Tednik*, l. 40, št. 34, 28. 8. 1986, 7).

⁵⁹ Franc Kramer, »Uresničen moj življenjski sen«, *Večer*, 3. 6. 1971, 3.

⁶⁰ Prim. prispevek v *Naših razgledih*: »Moči mladinskega petja«, *Naši razgledi*, 6. 7. 1979. 394.

- Gobec, Radovan (1987). »Delo Jurčeta Vrežeta«, *Grlica*, l. 28 (1987), 2–4.
- Js, »Ko pesem postane življenjsko delo«, *Delavska enotnost*, 4. 6. 1977, 5.
- Kavalar, Peter (1983). »Ljubezen iz mladih grl«, *Nedeljski dnevnik*, 12. 6. 1983, 17.
- Kramer, Franc (1971). »Uresničen moj življenjski sen«, *Večer*, 3. 6. 1971, 3.
- Kunej, Egon: Celjskozasavski.si: www.celjskozasavski.si/osebe/kunej-egon/279/ (dostopno 29. 12. 2017).
- Naši razgledi* (1979). »Moči mladinskega petja«, *Naši razgledi*, 6. 7. 1979, 394.
- NUK, Glasbena zbirka. Mapa Jurče Vreže.
- Pirnik, Makso (1938/29). »Mladinska glasbena kultura od leta 1918. do 1938.« *Popotnik. Časopis za sodobno pedagogiko*, l. LX (1938/39), 137.
- Potočnik, Dragan (1999). »Pevska društva v Mariboru«, *Zgodovinski časopis*, l. 53 (1999), št. 1, 81–99.
- Pregelj, Ciril (1926). *Nageljčki. Zbirka eno. In dvoglasnih pesmi za srednjo stopnjo osnovnih šol*, Celje: samozaložba.
- Premšak, Marlena (1977). »Pesem – radost in moč«, 7D, 19. 5. 1977, 22.
- Vreže, Janez Krstnik: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi822014/> (dostopno 31. 10. 2017)
- Skrinar, Jože (1971). *Trboveljski slavček od srca k srcu*, Trbovlje: Mešani zbor Slavček.
- Širok, Albert (1975). »Srečko Kumar«, *Petdeset let Učiteljskega pevskega zbora*, Ljubljana: UPZ Emil Adamič, 25–29.
- Šuligoj, Avgust: Slovenska biografija: www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi676794/ (dostopno, 12. 12. 2017).
- Vreže, Jurče (1965). »Razvoj in rast Mladinskega pevskega festivala v Celju.« *Celjski zbornik 1965*, Celje: Kulturna skupnost. 437–442.
- Vreže, Jurče (1986). »Boris Ferlinc«, *Novi Tednik*, l. 40, št. 34, 28. 8. 1986, 7.
- Vreže, Jurče: www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi822159/ (dostopno 27. 10. 2017).
- Vreže, Jurče: www.celjskozasavski.si/osebe/vreze-jurce/376/ (dostopno 28. 10. 2017).
- Zapuščina Jurčeta Vrežeta, hrani Nada Vreže.
- Žvar, Dragica (1981). »Jurče Vreže 75 – letnik«, *Glasbena mladina*, l. 11 (1981), št. 6, 9.
- Žvar, Dragica (1986). »Celjski zborovodski seminarji v organizaciji Jureta Vrežeta«, *Celjski zbornik 1986*, Celje: Kulturna skupnost. 277–304.

Summary

Jurče Vreže (1906-1987) was a teacher, choirmaster, and organizer of choral seminars as well as of youth choir festivals. He was educated at the State College of Education for Men in Maribor, where two influential teachers, Hinko Druzovič and Emerik Beran, taught him as well as several versatile musicians and choirmasters such as Radovan Gobec, Jurče Vreže, Makso Pirnik, Emil Ulaga, Jože Zorn, Dragotin Cvetko, and others. Some of them were founders of The Youth Choir Choirmasters' Association in 1937, which meant the beginning of the development of youth choirs in the wider Styria region. Vreže worked as a teacher in Šoštanj and was one of the first to encourage the creation of young singers' choirs, which included selected talented singing children. In the second half of the 1930s, he and his colleagues from the teaching school pioneered and organized seminars for teachers-choirmasters and regional singing festivals. This had greatly influenced the setting up of choirs and raising their quality. In wider Styria, a strong choral movement emerged, with far-reaching effects. Vreže also influenced the modernization of the singing repertoire. He encouraged the Slovene composers to create stylistic content and contemporary works and strived for their publishing and implementation. Although the Second World War stopped the youth choral movement, Vreže revived it and continued to develop it with his enthusiasm and clear goals after the Second World War. He advocated a systematic singing education of young people as well as the education of choirmasters and tried to introduce choral singing in all elementary schools, which he succeeded in doing in the long run. Under Vreže's leadership, the choirmasters of the wider area of Celje in 1946, with a massive performance of 3000 singers, confirmed his vision and developed them further. This event marks the beginning of the Youth Choir Festival in Celje, which has been regularly held since 1958 and has soon grown from a regional festival to a renowned international singing event with a competitive character. Jurče Vreže, considered its concept leader, influenced numerous transformations and was a central figure of the festival for many years.